books2ebooks.eu

BERNDES, ANTON ULRIC

Försök om konsten att måla portraiter i miniature. =Anon.= Stockholm, tryckt hos Carl Deleen och J.G. Forsgren. 1799.

1799

books2ebooks.eu

Kungliga Biblioteket

National Library of Sweden

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!
Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

■ Få samma utseende och känsla som med originalet!
■ Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
■ *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
■ *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
*Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.
■ Villkor för användning: https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: https://search.books2ebooks.eu
Mer information finns tillgängliga via https://books2ebooks.eu boken.

BERNDES

Sv. Sam.
Sk. k.
Tekn.
(Ex.)

1799

BERNDES, A.U.

Sk. K. Tekn. (T.Br.) 1760-1829

FÖRSÖK

OM

KONSTEN

ATT MÅLA

PORTRAITER

I MINIATURE.

af A. U. Berndes

STOCKHOLM,
Tryckt hos CARL DELEEN och J. G. FORSGREN.
1799.

Försök om Konsten ast måla Portraiter i miniature.

Behold the child, by natures kindly law,
Pleas'd with a rattle, tickled with a straw.
POPE.

Måleri-konsten i allmänhet har, likasom andra Wettenskaper, ifrån sin första uppfinning varit i högt värde hos alla dem, som med känslofull förmåga, på ett ädelt och för människjan värdigt sätt, kunnat betrakta naturens skönheter. Miniatur-målningen, som, uti en mindre scala, ger ett lika så betydligt fält både för konstnären

och konst-älskaren, har, för sin portativa beskaffenhet, icke allenast kunnat lättast vidtagas af dem, som varit roade af konsten, utan ock, för sin sällsamhet, vunnit mycket bifall af hvar och en, som oförmärkt velat hafva sig påmindt föremålet af sin inclination.

En konstnär, som fullbordat sin Tafla, öppnar för oss, lika som en bok. Wåra passioner utmärka merändels den pagina vi begrunde, och det intryck, vi fått, stärker dem ännu mer i utöfningen. Miniatur-målare äro således ett slags författare, som gifva oss antingen goda saker och begrundnings-ämnen, eller

ock rikta våra samlingar med små Farcer, som i sin mon bidraga till den goda smakens och deraf följande sedernas förderf. Nyttan af en rätt använd konst, och skadligheten af en illa använd, kunna aldrig sättas i fråga: och, hvad de vackra konsterne kunna värka på Moraliteten, är långt för detta fullkomligen ådagalagdt.

Huru nödvändigt blifver det då icke för den unge konstnären, att lära känna både värdet och ansvarigheten af sitt yrke, då han gör sitt inträde i verlden? Knapt gifves någon som så hastigt röner den rättskaffens belöningen för sin anlagda tid,

som han, som kan snart, med någon skicklighet, finna uppmuntran hvarest som hälst; och han kan äfven lika så fort blifva ett offer för otyglade passioner.

Högmod, lättfärdighet och girighet, äro de frestelser, som småningom föra honom ifrån sin rätta väg; och må den blygas, som till trots för dygd och sanning vill påstå, att en rättskaffens konstnär, med en sann styrka i själen, någonsin smutsat sina händer med ett mästerstycke i en lastfull smak. Nej! Den lastfulle starke kan med bländvärk ådraga sig beundran; han kan hopstapla en hög af missfoster, lik Babylons torn; dess storhet och höjd förvånar och

förtjusar, i en hastig blick, både den ena och den andra; men granskarens öga saknar tillfredsställelse.

En konstnär, med alla naturens och lyckans förmåner utrustad, men, som fortsatt sitt yrke, utan agtning för Gud och Hans heliga lagar, skall, vid tilltagande år, finnas svag i de ädlaste af förståndets krafter, som han så litet öfvat. Blind för naturens sköna enfald, söker han fullkomligheter efter hugskott, täflande om företrädet med naturens Herre; men krafterne gifva förr eller senare efter; hans samvete skall vakna såsom en oförsonlig fiende, och de Idoler han så förfärdigat, skola fram-

träda i hans inbildning med o-upphörliga förebråelser.

Men den, som, under utöfningen af en sann moral, odlar sin konst; — som ej förblindas af förförande blickar, eller ett blänkande guld: han skall blifva nöjd med sin lott, och finna en ädel belöning i förvärfvandet af nya kunskaper; han skall med ett stilla sinne kunna betragta naturen; han skall blifva mägtig att upptäcka dess stora skönheter; han skall finna målet för sin ära; och, i vördnaden för det Majestät, som tecknat sin afbild i den fullkomliga människjan, äga hjertats frid, lycksalighet och lugn.

* *

*

Min Läsare!

Det är nödigt att hafva några säkra grunder för min lilla, men grannlaga byggnad, då jag föresatt mig, att lämna någon underrättelse i måleri-konsten, fastän i den delen deraf, som räknas för ytterst i ordningen, innom hvars lilla krets sakerne likväl äro af samma natur, som i de högre ordningarne. Portrait-målning är: konsten att samla gifna anletsdrag, så att de igenkännas. Den ömma vänskapen har föranledt dess uppkomst och odling. Månne behofvet af en så ädel hjertats känsla bör med likgiltighet behandlas? Månne, för dess tillfredsställelse, man icke bör söka att förvara Naturens sanning, med dess verkli-

ligen hos hvar och en människa medfödda och förundransvärda skönhet, hvars bevekande egenskaper begära hvar och en åskådarès högagtning, vänskap, och alla deraf följande vedermälen? Månne en skymt af sådane blickar och uttryck icke gifva någon anledning både till mänskligheténs nytta och glädje? Och, på en annan sida betragtadt, hvilka rysliga carricaturer uppkomma icke af ett register på låga passioner? den, som endast med dem i utöfningen är bekant, är icke mägtig, att utföra och förhöja något annat. Huru mången agtningsvärd flicka nödgas icke då, med blygd, godkänna afskriften af en falsk växel på hennes skönhet, kom-

men på hennes älskares hand. Hvilket våld emot naturen! Hvilken uselhet i vackra konster!

Dragen för passionerne äro utförde af Herr du Brun; för att begagna sig deraf, måste man hafva hunnit öfvertyga sig om den stora sanningen: att de nedrigaste passioner, i en annan ledning, varit ett frö till stora dygder; att dygder och laster, fastän blandade hos den fallna människjan, äro dock evigt åtskiljde; att utaf samma rot uppväxa både dygder och laster. Man skall hafva lärt, att känna sig sjelf och sina plikter emot andra, denna svåra och oumbärliga kunskap, som vi så ogerna studere.

* *

*

Men kom, låtom oss följas åt och gifva ett ögonkast åt en del af denna dystra och mägtiga Labyrinth; låtom oss söka grundvalarne i konsten, igenom tecknandet efter forntidens och godkände mästares arbeten i statuer; låtom oss taga kännedom om hufvud-delarne i anatomien, för att icke vara obekante om de förvånande sammansättningar, hvilka finnas under de fält, som tjusa vårt öga; låtom oss förstå något af mechaniken i ansigtets och kroppens rörelser; vi bemästre oss då belägenheterne, omkring och på hvilka vi skole i den lefvande naturen uppsöka de sanningar, som fått namn af en ädel styl i

teckning och Colorit. Låtom oss sedan, med blygsamhet, följa den i tecknande; med tiden vinnes denna styl.

Den som är road af konsten behöfver ej frukta för svårigheterne, om han nöjer sig med ett litet framsteg i sönder. Alla utstående och afvikande delar, såsom näsan, bröstet, hakan och pannan m. m. är man benägen att gifva en större bredd och längd derigenom, att ögat bedrages af förkorttningarne. För att försäkra sig om sin teckning, kan man löpa igenom figuren med paralelle linier, eller ock, observera vinklarne, genom att sammanbinda vissa hufvud-delar.

Sedan man hunnit utföra denna plan för sitt arbete, får man

tänka på, att göra den solide; detta sker igenom *dag* och *skugga*, och kallas *Colorit*, derföre att skuggor och färgor aldrig kunna åtskiljas; ty, om, efter Perspectivens reglor, jag tecknar en skugga i en uträknad ordning, och det med en färg, är dock skuggan ännu icke fullbordad; emedan objectet, fastän enfärgadt, likväl genom ljus-strålarnes brytning i dess former och tillbakakomst genom återsken, *reflexer*, *clairs obscurs*, förändrar sig till åtskillige färgor, som man med svagare och starkare anläggningar äfven måste med en färg uttrycka. Detta kallas *Ritning*.

Det är nödigt, för att icke förvilla sig, i början, då man

vill måla, att endast bruka få färgor, till dess man af erfarenhet kan våga sig ut på större fält. Utaf Physiken hafve vi lärt, att i ljuset icke gifvas flere än tre hufvud-färgor: nemligen: RÖDT, GULT och BLÅTT; af deras sammanblandningar uppkomma alla de oändeliga nuancer, hvarmed Naturen visar sig för våra ögon.

Då vi nu med gröfre materier skola söka att föreställa detta Skådespel, hafve vi icke funnit några ämnen, som äro så ursprungelige, som färgorne i ljuset. Wi finne våra ämnen mer och mindre sammansatte af de ursprungelige egenskaperne; såsom Carmin med blått; Berliner-

blått med rödt och så vidare; andre äro sammansatte i terner, såsom indigo med rödt och gult; de gula färgorne äro meràndels alla i terner; de sammansatte färgorne *förlora* sig således i en omätelig progression. Wi blifve då snart öfvertygade om gränsorne af vår flygt, när vi med dessa redan sammansatte elementer skole göra en fördelning, för att likna naturen, hvarest alt är utdelt i primitiv och fullkomlig egenskap.

Dernäst förekommer objecternes invärtes beskaffenhet, hvilka ömsom insupa ljus-strålarne, och ömsom kasta dem med häftighet tillbaka på våra ögon, och ingjuta

gjuta i vårt begrepp, känslorne af *Genomskinlighet*, *Mjukhet* eller lätthet, *Hårdhet* eller tyngd m. m. Konstnärerne hafva derföre fördelt sina färgor uti *Teinte*, *Demi-Teinte* och *Corpus*. Till exempel: i miniature, brukar man till *Teinte*, Carmin, Tusch, Indigo, Berliner-blått, saftgrönt, gummigutta och andra saft-färgor, hvilka opponeras med *Demi-Teinte* af allahanda jord och sten-arter, och med *Corpus* af åtskillige metall-kalker.

Det är denna rätt använda opposition, som ingjuter hos åskådaren de angenämaste känslor af lugn och harmoni, hvilket kallas *Warmt;* bristen af detta uppfyllande kallas *Kallt*.

Man måste taga i akt: att färgorne af de ämnen man hittills kunnat uppsöka ur Naturens riken, icke inträffa så noga, som invärtes beskaffenheten af samma ämnen i *Teinte*, *Demi-Teinte* och *Corpus* inträffar; hvarföre man måste, för att hjelpa sig fram, nyttja någon del af metall-kalker, försatte med safterne, i stället för jord och sten-arter, hvilket behofvet af précipité d'or, blyhvitt och mönja m. m. gifver tillkänna; och i en annan ordning, jord och sten-arter, i stället för safter, hvaraf behofvet af ultramarin uppkommer; jord i stället för metall-kalker, som utvisar nyttan af bensvärta, och så vidare.

Utaf de ursprungeliga färgorne äro den *Röda* varm, den *Gula* varmare, och den *Blå* kall.

Hvarje färg är af trenne intryck i proportion af dess grader i styrka:

Den röda färgen är *Skön; Dristig* och *Genomträngande;* den gula *Täck, Förtjusande* och *Bränande;* den blå är *Mild, Alfvarsam* och *Förskräckande;* och dessa förundransvärda egenskaper hafva konstnärerne gifvit namn af *Toner*, hvilka i en Summarisk progression *uppstiga* till *Toner, Demi-Toner* och *Termer.*

Alla objecter hafva det gemensamt, att, oagtadt sin tyngd,

mjukhet och lätthet, de, antingen på afstånd eller närmare betragtade, antaga skiftevis hvarandras egenskaper för vårt öga. Derföre måste man, för att uttrycka de lättaste partier, opponera deras *Teinte* med *Demi-Teinte* och *Corpus*, och, i förändrad ordning, för tunga partier opponera deras *Corpus* med *Demi-Teinte* och *Teinte*, och för mjuka partier: opponera deras *Demi-Teinte* med *Teinte* och *Corpus*.

Färgorna i ljuset sammanträda såsom vänner, och äro, så till sägandes, själen i materierne *Teinte*, *Demi-Teinte* och *Corpus*, och likasom en enda ljusstråle, äger alla naturens färgor,

så emottager ock hvart object ljusets egenskaper. Uti ett enfärgadt draperi: huru många färgor uppkomma icke genom ljusets brytningar? om det till exempel är blått; med hvilken säkerhet kan man ej uppsöka gult och rödt, i dess genom veck afdeldte planer?

Det som egentligen må bära namn af opposition i färgor, det är, deras nekande eller jakande egenskaper, såsom *Hvitt* och *Svart*. Dessa summariska innehåll af alla materierne i ljuset, och alla materierne i naturens riken, hvilka aldrig kunna antaga hvarandras egenskaper, och likväl oupphörligen äro sammanblandade, äro således scalan för våra jämförelser.

Här uppkommer, hvad man kallar *Styrka; Dag* och *Skugga*, hvilka sammansatta egenskaper utgöra grunden och utstakningen för harmonien af färgorne uti *Teinte, Demi-Teinte* och *Corpus*, och kallas *Hållning*; alla afvikelser, (déclinations) hafva konstnärerne gifvit namn af *Orent* och *Kallt*, och alla oordningar (déplacements) kallas *Hårdt* och *Tungt*.

Dessa fel äro, i mer och mindre mon, hvar och ens bestämda och gemensamma lott. I bedömmandet häraf, äro både uppmärksamhet och benägenhet nödige; ty få personer äro så lättrörde som konstnärer, hvilka förtjäna både tröst och uppmun-

tran; emedan de måste umgås med en eld, som de, likt Prometheus, hafva lånat ifrån himmelen; och till hvars rätta handterande, fordras både mod, skickelighet och styrka. Låtom oss återkomma till vår teckning.

* *
*

Till Portrait-målning i miniature, nyttjas i allmänhet Elfenben, för sin finhet, spänstighet och hvithet. Det skuras med ossa Sepiæ för att få bort det oljagtiga i ytan, och gifva en grain för färgorna att fastna uti.

Man gör sin teckning med Tusch och Carmin; man söker

ifrån början att gifva teckningen i sina strek, toner af *Warmt.*

Färgorne tillblandas med Socker, gummi och vatten, så att de hänga ihop.

Man gifver akt på de rådande tonerne i ansigtet, och med bred pensel och lagom färg utbreder dem, så väl i *Teinte,* som i *Demi-Teinte* och *Corpus.* På samma sätt fortfar man öfver hela figuren och i fonden, altid iakttagande, att *Tonerne* gå öfver hvarandras gränsor, och likasom naturen, försvinna i hvarannan; hvarföre anläggningarne böra ske med douce teinte. Man itererar beständigt i samma ordning, och ihogkommer, att icke

inlöpa i någon plan, som icke hunnit blifva torr; och sedan man så länge fortfarit till dess teckningen begynner blifva otydelig; då, för att icke förlora något, måste man på nytt examinera densamma, och gifva behörige färgor åt de små delarne. Sedan denna operation många gånger blifvit förnyad, finner man merändels de små delarne öfvergångne med för mycken färg; då nyttjas ett spetsigt hvasst järn, till att på benet skrapa bortt, eller adoucera, hvad nödigt pröfvas.

Då man således erhållit, hvad konstnärer gifvit namn af *Massa*, begynner man att arbeta sitt stycke med streck och puncter,

altid ihogkommande sina generele planer och behofvet af *Teinte, Demi-Teinte* och *Corpus*, till dess man får sitt stycke färdigt; hvilket man, sedan det legat någon tid, kan åter granska och corrigera, medelst stora anläggningar och ytterligare streck och puncter, i samma ordning, som ifrån början är nämdt.

Man bör hafva sig påmint föremålet af sitt arbete; söka styrkan på sina rätta ställen, altid räknande ifrån ögonen, hvilka böra beherrska Tableauen; ögonen, som äro själen i ansiktet, böra äga den mesta styrka och det finaste behag.

* *

*

O min Genius, min Vän och Mästare af konsten! måtte jag aldrig förlora skymten af din ärofulla fart! på det, att jag, ledd af ditt efterdömme, må behålla routen på min villsamma stig. Om någon gång, vid skingrade moln, jag erhåller en af lyckan mera gynnande blick, lär mig då, ty du kan, lär mig: att ifrån en fäfäng yta, söka värkeliga ting; — ifrån sinligheten, hjertats lugn; — för att kunna bevisa: *att naturens sanna skönheter aldrig upptäckas af lättsinnigheten; att behaget äfven finnes under ett mindre fördelagtigt utseende, och, att en ädel själ fördubblar dess glans.*

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

books2ebooks.eu

Kungliga Biblioteket

National Library of Sweden